

Jacek Dukaj

MÁS DALOK

Fordította:
Mihályi Zsuzsa



TYPOTEX

TARTALOM

I

| | |
|--------------------------|----|
| A Noktürn | 9 |
| B A Kereskedőház | 15 |
| Γ Apanemzés | 32 |
| Δ Isten a cirkuszban | 54 |
| E Szó, gesztus, tekintet | 73 |
| ε Mint a Feketemágus | 91 |

II

| | |
|-----------------------------------|-----|
| Z Aereus | 102 |
| H Nabukodonozor napkorongja alatt | 127 |
| Θ A tőr | 169 |
| I A dzsurdzsa | 196 |
| ι Mint egy apa | 271 |

III

| | |
|------------------------|-----|
| Λ Sulima Amitace | 274 |
| M Felemelés | 303 |
| N Úrnőnk fénye | 329 |
| Ξ Más | 355 |
| ξ Mint egy sztratégosz | 388 |

IV

| | |
|--|-----|
| Π A patkányok királya | 390 |
| Ρ A büntetés szabályai | 425 |
| Σ Ferus, aereus, aethereus | 458 |
| Τ Államnemzés | 492 |
| Υ Az emberi természetről és Hüakinthosz virágairól | 512 |
| Φ Az Özvegy szeme | 552 |

V

| | |
|------------------------------|-----|
| Χ A Kratisztoszölő | 576 |
| χ Mint a Feketemágus | 605 |
| Ψ Flották, seregek, Horrorok | 612 |
| Ω Berbelek úr | 638 |

Életem során különleges fogékonyság alakult ki bennem a Forma iránt, és én tényleg félek attól, hogy öt ujj van a kezemen. Miért öt? Miért nem 328584598208854? És miért nem minden mennyiség egyszerre? És egyáltalán, minek az ujj? Számomra nincs annál fantasztikusabb, mint hogy itt és most olyan vagyok, amilyen vagyok, meghatározott, konkrét, pontosan ilyen, és nem másilyen. Én félek tőle, a Formától, mint a vadállattól! Mások is osztják aggályaimat? Mennyiben? Nem érzékelik úgy a Formát, mint én, a Forma autonómiáját, kötetlenségét, teremtő szenvedélyét, szeszélyeit, perverzióit, e tobzódását és szétesését, fékezhetetlenségét és határtalanságát, szüntelen összefonódását és szétbomlását.¹

Witold Gombrowicz

Külön van
Emberi s isteni faj. Habár mindannyian
Egy anyának a gyermekei,
Nagy válaszfal a hatalom.²

Pindarosz

1 Witold Gombrowicz: *Testamentum*. Budapest, Pesti Szalon Könyvkiadó, 1993. 109. o. Pálfalvi Lajos fordítása.

2 Pindarosz: *VI. nemeai óda*. Budapest, Globus Nyomdai Műintézet, 1929. 255. o. Csengery János fordítása.

I

A

NOKTÜRN

Köd gomolygott a hintó körül. Berbelek úr a szürkésfehér, lágy alakzatokból próbálta kiolvasni a sorsát. Köd, víz, füst, szélben kavargó levelek, homokbuckák, embertömeg – ezekben látható a legjobban.

A bőrhuzatnak döntötte a fejét. Mélyen a tüdejébe szívta a nyirkos levegőt, így védekezett az éjszaka morphéja ellen. Apró ember drága köpönyegben, túl sima arccal és túl nagy szemmel. Fölemelt az ülésről egy újságot, amelyet egy korábbi utas hagyott ott. Pürokinlámpák mellett haladtak el, homályos fényükben erőlködve olvasta a herdoni betűket: olyanok, mint a rúnák, mintha nagyobb jelek maradványai lennének, a jobb oldaluk kövér, vastag, bal oldalt halványabbak. Nem volt rajta kesztyű, kezében meggyűródött, töredezett a kemény papír. SZERELMES A HOLDBO-SZORKÁNY. KI A VÁLASZTOTTJA? A szomszéd hasáiban egy tengeri szörnyet ábrázoló metszet és a felirat: A TENGEREN VESZTETTE ÉLETÉT AZ AFRIKAI HADJÁRAT ELSŐ NIMRÓDJA. Kohlei Dreug ritter politikai kommentárja: *Vajon tényleg olyan nehéz volt megjósolni,*

hogy Feketeszakállú János szövetségre lép Hétujjú kratisztossal? Róma, Gótföld, Frankföld és Neurgia most kénytelen lesz behódolni a Feketemágus álmának. Adjunk bálát diplomatáinknak pompás munkájukért! A szövegből sütött a szarkazmus. A fekete utcaköveken összegyűlő pocsolyákban tükröződött a harmadik fázisban járó Hold, felhőtlen égboltja láthatóvá tette rózsás tengereit, Illea kratiszta bizonyára jó kedvében volt (talán valóban szerelmes?), vagy lehet, hogy szándékosan terjesztette ki ilyen erősen a koronáját. Berbelek úr anthosza ritkán terjedt túl a kinyújtott kezén, és igazán csak ködben vagy füstben lehetett sejteni valamit az alakjáról – talán éppen a jövőt, az előre sejtett kiszmetet, ahogy a közkeletű babona mondja. De vajon nem engedett aznap este Berbelek úr Bruge miniszter vagy Sulima akaratának? Gondolataiba merülve szemlélte a gomolygó ködöt.

Klip-klop, a kocsis nem hajszolta a lovat. Csöndes és meleg volt az éjszaka, nyugalomra és merengésre készített a pillanat. Berbelek úr felidézte Sulima boros leheletének forróságát, aegyptomi parfümje illatát. Ezen a tavaszon ért véget a herdoni aszketikus divat uralma (kis győzelem Anaxegirosz kratisztosz fölött, legalább ezen a területen), visszatértek a szalonokba a hagyományos európai himationok, a londoni kaftánok, a törzset szabadon hagyó, gomb nélküli ingek, a nőknél pedig a kaftóri ruhák, szofóriák és mitonák, arab salvárok, mellkiemelő fűzők, látványos mellbimbóékszerek. Sulima alkarját hosszú, kígyó formájú, spirális bronz karkötők fedték, és amikor Amitace eszthle csókra nyújtotta a kezét Berbeleknek (szinte perzselt a bőre), a férfi egyenesen a hulló smaragdszemébe nézett. – Eszthle. – Eszthlosz. – Sulima már elmosolyodott, ez jó jel, az első pillantástól a szívélyesség és a bizalom formáját erőltette rá. Aztán égszínkék legyezője mögött suttogva ironikus megjegyzéseket tett a mellettük elhaladó vendégekre.

Tulajdon nagybátyjával sem tett kivételt. A. R. Bruge eszthlosz, Neurgia Fejedelemség kereskedelmi minisztere az utóbbi időben bonyolult románca keveredett a Horror századosával, aki a gót lovasságnál teljesített szolgálatot, és nyilvánvalóan nagyhatalmú démiurgosz volt – valahányszor találkozott vele Bruge, minden alkalommal egy kicsit daliásabban és egy kicsit ostobábban tért vissza a találkáról, nevetgélt Sulima. Tehát lehet, hogy a minisztert tulajdonképpen már korábban megdolgozták? Mert szinte ellenkezés nélkül elfogadta Berbelek ajánlatát, csak legyintett, grimaszolt egyet, még csak fontolóra sem vette – így történt, hogy a Njute, Ikita te Berbelek Kereskedőház tényleges monopóliumot szerzett az észak-herdoni szőrmeimportban. Berbelek úr ünnepelt. Két tóoszt között gondolkodás nélkül meghívta Sulimát ibériai nyári birtokára. Sulima fölhúzta a szemöldökét, összecsapta a legyezőjét, megvillant a kígyó zöld szeme. – Örömmel. – Csak most, ahogy a forró Holdakat számolta a pocsolyákban, vagy a nyirkos csöndben a város kövezetén hallgatta a patacsattogást, most jutott eszébe Berbelek úrnak: és ha pont fordítva volt, ha éppen Sulima anthosza kebelezett be ravaszul, és pont az ellenkezése kényszerítette ki a számból azt a meghívást? Csak nem azzal próbált értésemre adni valamit, hogy elmesélte a gót századosnő-démiurgosz históriáját...?

Ritkult a köd, már látta a nyitott tetejű hintó fölé magasodó épületek szögletes árnyait. Sosem bővölte el különösebben a klasszikus vodenburgi építészet, ezek a kanyargós sorba zsúfolt, masszív kőházak, a kőlabirintus kanyonjaira emlékeztető utcák, a szörnyekkel és vízköpőkkel tarkított háztetők, a lőrésszerű ablakok, a kriptaajtóra emlékeztető kapuk, a kapuk mögött, sötétben rejtőző homályos udvarok, az állandóan nedves macskakövek, ahol patakokban folyik le a víz, szállítja a város mocsját a kikötőbe, a tengerbe...

A főváros központját és a lakónegyedek nagy részét Komor Gergely kratisztosz idején építették, amíg a fejedelmi palotában lakott. Akkoriban hajlott meg Vodenburg kérosza, és úgy olvadt meg a kratisztosz koronájának tűzében, mint a viasz, maga a palota pedig rémformákba, kő- és acélkeretekbe dermedt Gergely távozása után. Berbelek úr mindjárt Vodenburgba költözése után meghívást kapott a palotába, és akkora volt a kontraszt, hogy a saját házát ezután már egész napfényesnek és vidámnak látta. Az emberek viszont gyorsabban változnak, mint az élettelen anyag. Fekete Gergely után három nemzedékkel megtanultak nevetni és mulatni a vodenburgiak, még néhány viccet is hallott tőlük a hat év alatt. Még szerencse, hogy Sulima nem idevalósi. Berbelek úr kinyitotta az *Alkonyi Lovast*, az utolsó előtti oldalra lapozott. A mai karikatúra – erőltette a szemét – Löke kancellárt ábrázolta, amint négykézlábra ereszkedve, arcán üdvözült mosollyal a Feketemágus éjjeliedényét nyalogatja. Mi tagadás, Rómát sem egy nap alatt építették, kőből nem fakad humorérzék.

Áthajtottak a templomtéren. Az Istar-ház lépcsőin látott egy-két örömlányt a noviciátusból, fehér combjuk megvillant a gázlámpák fényében. Befordult a hintó, felgyorsult a meredek utcán, klip-klop. Berbelek úr a köpönyege belső zsebébe nyúlt, elővette a szipáját és a gyufát. Ez az. Mélyen leszívta a füstöt, fejét hátrahajtotta a bőrülés támlájára, és fölneézett az égre. Délután esett, de most derűs volt az ég, szeszélyesen fel-felragyogtak a csillagok, a Hold szinte vakított. Csak messze előttük, ahol a kikötőben vasláncokra erősítve lebegtek a légidisznók, ott takarták el a csillagboltozatot a gumószerű alakzatok. Vörösen izzott a szipa, Berbelek úr fújta a füstöt, fénylő szikrák szálltak az éjszakában. Tegyük fel, hogy Kristoff a tavalyi szinten tartja a forgalmat. De ha a kormánytól kap megrendelést... Százhús-

száznegyvenezer tallér tiszta haszon. Annak a tizenöt százaléka... Mondjuk: húszezer. Végre kifizetném apámat, és lezárnám Orlanda, Maria és a gyerekek járadékát. És kellene még néhány szolgáltatás egy jó testtekhnítésnél is. Valld be, Ostrógi Hieronim Berbelek: öregszel te is, mint mindenki más.

A hintó monoton ringatása és a paták ütemes csattogása mégis elálmosította, szinte hipnotikus hatással volt rá – amikor megállt a kocsi, Hieronim úgy tért magához, mintha reggeli álmából ébredt volna.

– Megérkeztünk, eszthlosz – dörögte a kocsis.

Berbelek úr ügyetlenül kotorászott a zsebében, aprót keresett.

Természetesen zárva volt a belső udvarra vezető kapu, de mellette, a kisebb ajtó fölött égett a pürokinlámpa. Botja ezüstfejével hármat kopogott az ajtón. A hintó lassan elzörgött, fölfelé ment a néptelen utcán, a templomtér irányába. Még egyet szívott a fekete szipából a hűvös, hajnali félhomályban, a leghosszabb órában, amikor az istenek a csontjait nyújtóztatják, a világmindenség kérosza pedig egy kicsit lágyabb lesz, egy kicsit közelebb kerül az Anyaghoz...

– Na végre! Már azt hittem, hogy nem érsz haza ma éjjel! Nagy bál volt, igaz? Kérem azt a köpönyeget! Meg a kesztyűt. Csak nem esett már megint?

Berbelek úr figyelmen kívül hagyta az öreg szolgálja zsémbelését, és anélkül, hogy levette volna a kaftánját, belépett az utcafronton berendezett könyvtárszobába. Itt, az üres asztalkánál egy kis báránybőr pergamenlapocskára leírt egy rövid hírt a kereskedelmi miniszterrel folytatott tárgyalása sikeréről. Zsidó módra kétszer félbehajtotta a lapocskát, zöld sellakot olvasztott a gyertya fölött, és lepecsételte vele a levelet. Még pecsétet nyomott rá Ostróg-címeres gyűrűjével, aztán:

– Porte! Anton vigye ezt Njute eszthlosz irodájába. Most rögtön!

De nem fordult el az asztalkától. Ez a füst a gyertya fölött – emelte föl a kezét – hiszen nincs is huzat – mi ez, szablya, kard? – a szélkavarta levelekben, az embertömegben, a ködben, vízben és füstben, ebben a sötét füstben – előrebukott a feje, lecsukódott a szeme – görbe kardél, igen.